

KANDIDAT

9962

PRØVE

ME-416 1 Vitenskapsteori og kvalitativ metode

Emnekode	ME-416
Vurderingsform	Skriftlig eksamen
Starttid	04.12.2018 09:00
Sluttid	04.12.2018 14:00
Sensurfrist	28.12.2018 00:59
PDF opprettet	02.10.2019 09:43
Opprettet av	Digital Eksamen

ME-416-1, generell informasjon

Emnekode: ME-416

Emnenavn: Vitenskapsteori og kvalitativ metode

Dato: 04.12.2018

Varighet: 5 timer

Tillatte hjelpemidler: Ingen

Merknader:

Alle besvarer oppgave 1.

Velg så enten oppgave 2 eller oppgave 3.

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym.

Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?

Velg et alternativ

Ja

Nei

Besvart.

1 ME-416, oppgave 1

1. Alle besvarer denne oppgaven .

Definér 4 av de følgende 5 begrep og illustrer med eksempler:

- a) paradigme
- b) fokusgrupper
- c) etnografi
- d) forskningsetikk
- e) tekstens latente nivå

Skriv ditt svar her...

a) Et paradigme kan generelt defineres som en fortolkningsramme, som en måte å se verden på.

Innen metodefaget og kvalitativ forskning er et paradigme en bestemt måte å se verden på, det vil si det ontologiske siden ved samfunnsvitenskap. De spesifikke ontologiske synnet fører med nødvendighet til et bestemt syn på hvordan den sosiale verden kan studeres på, noe som vil si at dette påvirker både metodologien og metoden en forsker innen et bestemt paradigme jobber med. Ikke minst er et paradigme definatorisk for hvordan data analyseres. Jeg skal

eksemplifisere dette ved å vise til to av paradigmene, nemlig det naturalistiske og det emosjonalistiske.

Innefor det *naturalistiske paradigmet* er synet på det sosiale verden noe som eksisterer der ute, uavhengig av forskerens bidrag. Dette paradigme er positivisk i det det legges vekt på at forskeren skal ikke påvirke denne virkeligheten, som anses som objektivt, i det den samsværer respondentenes oppfatninger. Derfor er det en sterk tro at intervjueren, ved å bruke det rette intervjuteknikken, kan levere "sann" data, det vil si data som eksisterer uavhengig av forskerens eksistens. Respondenten sees som "en skutte av svar", og forskerens oppgave er å hente disse svarene fra respondenten. Begrepet "respondent" er ikke tilfeldig i dette paradigme: det gjenspeiler et synn på det intervjuede som å ha en passiv rolle. Respondentens oppgave er å levere "objektiv" informasjon om hans/hennes liv, sosial verden eller. dette paradigme leger til grunn at "sann" virkelighet er virkeligheten som den fremstår for respondenten.

I det det gjelder analysen, er respondentens svar det ubestridde sannheten (som det fremstår for ham/henne), og det er det som anses som fakta av forskeren og det som analyseres.

Dette paradigme har blitt kritisert blant annet for overoptimismen i å hevde at forkeren kan ha en nøytral rolle. Nyere fortellings- eller diskursteori viser, for eksempel, hvordan "respondentens" svar kan være en reproduksjongjenfortellinger av andre fortellinger der ute, men tilpasset til intervjusituasjonen, det vil si fortellinger og diskurser som trekker på bredde og kjente moralske landskaper. Disse kritikkerne ekskluderer ikke at det som for respondenten framstiller som sine egne meninger, kan være et resultat av et falsk bevissthet (det vil si at respondenten skiller ikke mellom sine og andres meninger og verdensyn), men det kan være også et resultat av strategisk interaksjon i intervjusituasjonen (det Goffman kaller for inntryksstyring).

Kort fortalt samles kritikken under intervju-, kontekst- og forskereffekt i datainnhenting, men er også rettet mot at verden kan være en objektiv

størrelse.

Et annet eksempel på et paradigme kan være *emosjonalisme*. Innenfor dette paradigmet, kritiseres tidligere og andre kontemporære paradigmer for å være alt for intellektualistiske. Kritikken går også på at språk er en hindring i innhenting av data og beskrivelsen subjektets verdener (som det intervjuede kalles i denne paradigmet).

Hovedargumentet er at verden er konstituert både gjennom konkrete sosiale fenomener, men også gjennom følelser. Det "objektive" og følelser (som for eksempel) holdninger kan ikke og bør ikke vurderes atskilt, siden begge typer data er konstituerende for det sosiale virkeligheten.

Hovedargumentet i dette paradigme er at hvis subjektets følelser er en del av sin indre (og ytre) verden, så er dette med nødvendighet sannheten. Også: man kan ikke argumentere mot dette. For å eksemplifisere dette her, hvis en person påstår: "Jeg er redd", så kan ikke en annen komme og si: "Her tar du feil. Du er ikke det". Følelser kan, derfor, sees som fakta.

Det epistemologiske synnet er at kunn gjennom nærhet til subjektet kan forkeren få tilgang til det første nevte verden. Som følge av det, kreves det at forskeren har spesielle psykologiske og interaksjonelle evner som tillater ham/henne til å aksesere subjektens verden. Dette kan oppnås kunn gjennom tillit, og krever introspeksjon og en viss grad av refleksivitet fra forskerens side.

I datanalyse fokuseres det i dette paradigme like mye på "fakta" som på emosjonene knyttet til dette.

Emosjonalisme er et sosial konstruktivistisk paradigme, som er blitt tatt i bruk av mange feministe forskere. Feministene hevder at forskning og intervjupraksiser er patriarkalske, i det det ikke tar høyde for feministiske verdier. Imidlertid går hovedinvendingen mot emosjonalisme på akkurat dette: ved å fokusere på det som ikke er ansett som objektivt i det samfunnsvitenskapelige verden, er emosjonalisme i alt for lite grad et vitenskapelig paradigme.

b) Fokusgrupper er en kvalitativ metode for forskning. Metoden kalles også for gruppeintervju. At det kalles også for gruppeintervju, betyr ikke at forskeren stiller spørsmål og respondente svarer individuelt, og at forskeren veksler mellom de forskjellige intervjuede. Ved å sette opp dagsordenen og ved å styre konversasjonen mot det hensikten forskeren har, fungerer forskeren mer som en moderator. På denne måten kan forskeren kontrollere (eller i alle fall forsøke) at dominante synspunkter ikke fortrenger andre, marginale synspunkter, og at alle får sjansen til å si sin mening/dele sine erfaringer.

Problemstillingen som forskeren har, bestemmer hvem deltakerne er og variablene hos disse deltakerne. Vanligvis er fokuset i denne metoden et visst tema, eller et vist aspekt/variabel som deltakerne deler på (derfor navnet fokusgruppe)). Forskeren kan selvfølgelig inkludere avviklende tilfeller, avviklende i det det ikke har samme karakteristiker/grunnlag for erfaringer, osv, med formålet om å ha kontrasterende synspunkter, og på dette måten skaper dynamikk. Dynamikken, selv om den, paradoksal nok, sjelden er analysert og rapportert i forskningsprosjekter, er det sentrale karakteristiken ved fokusgrupper.

I fokusgrupper er oppmerksomheten rettet mot prosess, mot måten mening skapes. Relevante spørsmål for forskningen er både "hva", det vil si hva som sies, men også "hvordan", hvordan mening skapes.

Disse to spørsmål kan besvares på to ulike måter. Man kan, for eksempel, svare på "hva" spørsmålet ved å kvantifisere data, som i eksemplet med fokusgruppen hvor det diskuteres mulige årsaker til kreft, ved å telle hvor mange ganger ord som peker på mulige årsaker blir brukt i løpet av konversasjonen. Man kan også svare på "hva" spørsmålet på en kvalitativ måte på det samme "hva" spørsmål, ved å formidle svarene som er blitt gitt og å illustrere disse svarene med sitater, og på denne måte svare på "hvordan" spørsmålet også.

Fokusgrupper kan i seg selv være en metode for kvalitativ forskning, men det kan også brukes kombinert med andre metoder, som for eksempel individuelle intervjuer eller analyse av skriftlige kilder.

Kritikk rettet mot denne metoden er blant annet at settingen er ikke naturlig, noe som påvirker opptreden deltakerne har, eller at forskerens tilstedeværelse påvirker svarene som er gitt. En annen type kritikk går ut på at forskeren er selektiv i måten data framstilles, noe som tilhengerne av fokusgrupper også ser som en utfordring (at å representere alle deltakerne kan være en utfordring).

c) Etnografi var opprinnelig en metode for å studere andre kulturer, og som nå brukes i egen kultur også (hovedsakelig i studiet av subkulturer). Metoden ble systematisert som metode av Bronislaw K. Malinowski, noe som, sammen med undervisning som metode i universiteter i ettertid, ga metoden en høy akademisk status. Etnografi er avledet fra etnometodologi, som er en gren av antropologien, som etter hvert ble mer positivtisk og naturvitenskapelig orientert.

Før Malinowski gjenspeilte etnografien et orientalistisk syn på andre folkeslag, siden førstehåndsberetninger ikke var betraktet som pålitelige kilder. Derfor foretok datidens forskere fortellinger, biografier, eller journaler av veslige reisende.

Malinowski argumenterte for at det er bare førstehåndsberetninger som er gyldige i etnografiske studier. Disse kan fanges opp kun gjennom observasjon i feltet, og idag er det stor enighet i at et av kjennetegnene ved etnografi er feltarbeid. For å kunne forstå den kulturen man som forsker deltar i, må forskeren "knuse", den kulturelle koden, eventuelt lære språket. Deltakelsesskalaen i etnografi går fra å være observatør, til å være mer observatør enn deltaker, til å være mer deltaker enn observatør og endelig til å være full deltaker. Å være full deltaker betyr imidlertid ikke at forskeren forlatter fulstendig sin forskerrolle, men at dette er ikke framtræende i feltet. Et eksempel på deltakerrolle kan være forskere som velger å komme inni feltet med skjult identitet.

Det som forskeren gjør, som etnograf, er ikke bare å foreta en språklig oversettelse av det forskeren observerer, men også en kulturell

oversettelse. Malinowski teoretiserte dette ved hjelp av *emisk-etisk* begrepene, hvor det første handler om deltakernes perspektiv, mens den andre handler om forskerens (og leserens) perspektiv. Det etiske perspektivet er preget av forskerens vitenskapelige verktøy og begreper, som er viktige for forskeren og leseren for å forstå deltakernes virkelighet, men lite (hvis i det hele tatt) relevante for deltakeren.

I våre dager er etnografien veldig utbredt som metode, og noe teoretikere til og med snakker om et etnografisk samfunn, hvor alt dokumenteres ved hjelp av observasjon. Metoden er likevel kritisert fra flere hold. En innvending går ut på at den er alt for beskrivende. En annen er rettet mot at ulike forskere vil ha ulike resultater ut fra samme felt. Det etnografiske teoretikerne forvarer seg ved å vise til eksempler hvor man har brukt det samme forskningsdesign og samme setting, og oppnådd det samme resultatene (i en pub). Derfor understreker de at etnografi er en vitenskapelig presis metode hvis visse forutsetninger er innfridd. Samtidig viser det seg at hvem som er forskeren (det vil si egenskapene som forskeren deler eller ikke deler med deltakerne) har stor betydning for resultatene, og det samme gjelder også rollen forskeren inntar i feltet.

En siste kritisk innvending mot etnografien som jeg kan nevne her, er at metoden i veldig liten grad forholder seg til skriftlige kilder, selv om forskningen nådager foregår hovedsakelig i skriftlige samfunn. Noen teoretikere, som for eksempel Prior, tilbyr måter å studere dokumenter på en etnografisk (og interaksjonist måte) måte, for eksempel ved å rette fokus på dokumentets arkeologi (hvordan det ble produsert) eller på dokumenter i bruk (hvordan dokumenter brukes strategisk av sosiale aktører). Konklusjonen er at etnografisk stier av dokumenter skjer ikke på grunn av manglende metodologi, men mest sannsynlig fordi det ikke finnes en tradisjon for dette, eller kanskje fordi denne type forskning er ikke like spennende som å studere menneskelig interaksjon.

d) Å være forsker er en profesjon, og som i alle profesjonene oppstår det etiske dilemmaer. Det vanligste etiske aspekter ved forskningsprosesser

og dilemmaer som kan oppstå i forbindelse med disse handler om informert samtykke, konfidensialitet og tillit.

Informert samtykke handler om at respondenten/subjektet har rett til å vite at den er forsket på, har rett til å vite hva forskningsprosjektet handler om, og har rett til å trekke seg. I mange land er det vanlig med signert samtykke, i andre land er det nok med en muntlig avtale. For å forske på umyndige personer trenger (under 18), trenger man signatur fra de foresatte.

En utfordring som kan oppstå her er at personen har samtykket for å bli forsket, men har ikke samtykket for viderebehandling av data, for eksempel at disse dataene skal brukes i et annet studie. En annen etisk utfordring kan forskeren ha når respondente samtykker, men samtykket kan skyldes ytre press, som for eksempel at det er sjefen som bestemmer at ansatte skal delta, noe som i praksis gir ikke respondenten noe valg. En annen utfordring er at når en samtykker på Internett, og hvor det er uklart hva respondenten har samtykket i (hvilke data), En til utfordring kan være at, for å samle inn informasjon, kan forskeren gjøre bruk av strategier som er vanlige for en terapeut, men ikke for en forsker. det vil si at forskeren kan trenge seg ganske mye i det private, uten at respondenten er bevisst over det.

Konfidensialitet handler om å beskytte informantens identitet, personsikkerhet, eller om å verne mot at informasjon som deltakeren føre (direkte eller indirekte) til deltakeren. Hovedregelen er at etter en avveing, hvis informanten har skade av å delta, skal helle prosjektet vrakes. Det samme gjelder om det er fare for at andre kan ha indirekte skade som følge av å delta. Et problematisk aspekt handler om konfidensialitet i det det gjelder informasjon som ligger på internett. Dette kan veldig lett føre leseren til personen det handler om. Mest sannsynlig er det ikke klare regler her, men forskeren må gjøre bruk av en situasjonsetikk, det vil si avveie situasjone ut fra omstendighetene: hva som er privat eller ikke, hva som kan føre til det egentlige personen, etc. Et godt råd er at forskeren diskuterer disse problemene med

kollegaer eller overordnede.

Tillit handler om å ikke svikte informanten, ved å gi fulstendig og korrekt informasjon om forskningsprosjektet. Grunnen for dette er, på den ene side at forskningsprosjektet er avhengig av gjensidig tillit hvis det skal bli en suksess, og på den andre siden er det en pragmatisk grunn, at forskeren skal ikke ødelegge feltet for fremtidig forskning. Tillit er også en utfordring etter at informanten har "åpnet" seg for forskeren, og etter avsluttet prosjekt relasjonen slutter (selv om informanten får beskjed om det). Informanten kan føle seg utnyttet. Det kan også hende at respondenten ikke finner seg igjen i det forskeren skriver. En måte å unngå dette på, er medlemsvalidering, noe som i tillegg styrker kvaliteten i data.

Andre utfordring i forskningsetikk finner vi på samfunnsnivå. Som Ryen viser til, er det paradoksalt at en forskningskomite med et positivt syn på hva som er akseptabelt og ikke i forskning, setter rammene på hva kvalitativ forskning skal forske og hvordan forskning skal foregå. Dette betyr i praksis at mye god forskning går tapt. For eksempel kan man ikke forske på umyndige personer (eldre, personer med psykisk utviklingshemning, etc). God forskning (i form av resultater) kan være også forskning som er blitt foretatt på underlige måter. Det er som er god forskning, kan i praksis bety en avveing mellom det teoretiske, det etiske og de formelle implikasjonene.

Besvart.

2 ME-416, oppgave 2 eller 3

2. Gjør først rede for sentrale kjennetegn ved det klassiske forskningsintervjuet, og drøft så hvordan vitenskapsteoretisk posisjon påvirker både syn på datainnsamling og analyse av intervjudata.

eller

3. Kritikere beskylder ofte kvalitativ forskning for lav kvalitet. Redegjør for måter å sjekke kvaliteten på kvalitativ forskning på, og drøft deretter kritikken fra alternative paradigmer.

Skriv ditt svar her...

Kvalitativ forskning er et resultat av sin egen kontekst, det vil et skifte fra å se verden på en positivistisk måte (at det finnes kun en sannhet) og ut fra årsak- effekt forklaringsmåter til å akseptere at verden sees og oppleves på forskjellige måter av forskjellige individer.

Det kvalitative forskningen tar utgangspunkt i at mennesket drives av frivilje, og ikke etter stimulus- respons modellen. I hvilken grad dette skjer er det en omdiskutert tema i det forskjellige paradigmene. Nye teorier kommer stadig i humaniora og samfunnsvitenskap, og mening om hva som er god kvalitet i kvalitativ forskning er vanskelig å fastsettes.

Dette har positive effekter, siden så lenge debatten pågår, registreres det framskritt. Imidlertid kan dette lett oppfattes som en mangel på konsistens fra utsiden (det vil si forskere som ikke er tilhengere av kvalitativ forskning). Internt går kritikken fra et paradigme til et annet, og selv om det er mye uenighet, finnes det mange områder hvor de fleste er enig.

Et krav for kvalitet i kvalitativ forskning er validitetskriterium. Validitet handler om at forskeren forsker faktisk på det han/hun hevder at det forsker. En måte å argumentere på validitet og som forskere innenfor de fleste paradigmene er enige i (med mindre post-modernister, som hevder at det forskeren bringer med seg er sin egen versjon av fakta, og som følgelig foreslår at validitetsprinsippet bør vrakes i kvalitativ forskning, uansett paradigme), er å gjøre rede på hvordan datamaterialet har blitt insamlet. Dette innebærer konkrete detaljer som er tilgjengelige for leseren, slik at leseren selv kan trekke ut konklusjoner. Nøkkelordet her er gjennomsiktighet. Mer konkret kan man også argumentere for hvordan man som forsker har kommet til konklusjonene man har kommet, og å fremlegge bevis på grunnlaget for konklusjonene. Derfor bør man ikke spare på sitater, og i tillegg bør sitatenes kontekst gjøres rede for. For eksempel argumenterer interaksjonistene at å gjengi ens subjekt uttalelse er ikke nok. Man må også kunne kjenne hva som er blitt sagt før, det vil si det føregående replikk, og eventuelt etter. I dette er enige postmodernistene også, som de alle flest sosial-konstruktivistiske paradigmer. For naturalister holder det med en framstilling fra

forskerens side, og eventuelt en enkelt sitat.

Når vi snakker om tekstanalyse, en redegjørelse av hvordan man har jobbet med datamaterialet vil styrke konsiderabelt analysens validitet. Her bør man begynne fra det generelle i teksten, ved å gjøre en beskrivelse. Videre vil det hjelpe med en grundig redegjørelse av hvordan man har gruppert data i kategorier, hvordan man har begynt på ords-, setnings- og tekstnivå, og fra små kategorier til store kategorier. Dette høres som ordentlig arbeid, og vil sikkert bli verdsatt av en symbolsk-interaksjonist eller en post-modernist, men vil ikke imponere i de samme grad en etnolog, som vil kanskje mene at man har gått seg vil i analyse, og mene at meningen med intervjuet har forvunnet.

Et annet kvalitetsprinsipp for kvalitativ forskning er reliabilitet, det vil si hvis data som forskeren har innsamlet er til å stole på. Reliabilitet er også en kontestert prinsipp, både mellom de forskjellige paradigmenes og fra kvantitativ hold. Kritikerne av kvalitative undersøkelser er enige med postmodernistene i at reliabilitet, på samme måte som validitet, er ikke kriterier man kan anvendes på kvalitativ forskning. Forskjellen er at disse to kommer til samme konklusjon ut fra forskjellige premisser.

Kritikerne av kvalitativ forskning mener at denne type forskning er rett og slett for subjektivt for å ha noe verdi. De peker på både respondentene/subjektene som kan svikte, men også på forskeren, som tolker ut fra sine fordømmer, være disse livsverden eller teoretiske standpunkter. Argumentene her er mange, og et av dem har jeg nevnt allerede i besvarelsen, Goffmans "intrykksstyring".

Postmodernistene mener at å snakke om reliabilitet er bare ikke noe vits i, og premissene sine er sin ontologiske base: Objektivitet finnes ikke. Hvis objektivitet finnes ikke, kan vi ikke vite noe med sikkerhet. Normer går i oppløsning, og det eneste som vi her er forskerens rekonstruksjon av virkeligheten. Interaksjonistene er ikke like drastiske og kommer til enighet med andre paradigmer med at det finnes objektivitet, men ikke i seg selv, men som oppnådd objektivitet blant deltakerne i interaksjonen. For symbolsk-interaksjonistene handler det derfor å gjøre rede for at forskeren har klart å fange denne oppnådde og relativt stabile objektivitet,

hvis man har ambisjoner om å styrke reliabiliteten ved data.

For emosjonalister betyr reliabilitet det samme som å formidle de "rene" følelsene. Man kan gjøre rede for reliabilitet ved å, for eksempel, gjøre rede for autentisitetet i disse følelsene.

I tillegg til metodiske måter å styrke reliabilitet, finnes det også mer pragmatiske, som video- eller audioopptak. Igjen, dette kan avvises som bevis for reliabilitet for noen retninger.

Det tredje etablerte prinsipp for datakvalitet er overførbarhet, det vil si hvis funnene er gyldige i en annen kontekst enn den studiet ble utført. Kvalitativ forskning handler ikke om generalisering, men forskeren kan selvfølgelig ha ambisjoner om å generalisere, og generalisering kan sees mer som et ideal.

Intervjudata kan ikke generaliseres uten videre, men den kan inneholde mønstre som kan gjelde i andre situasjoner. Et eksempel fra pensum er makt som fenomen, måtene den utøves på. Makt som fenomen kan generaliseres, data og funnen i seg selv ikke. Kvalitative forskning studierer fenomener, meninger, verdensbilder. Overførbarhet er derfor ikke en prinsippsspørsmål, men en gradsspørsmål. Uansett hvor positivist orientert en måtte være, å benekte at visse fenomener kan ikke generaliseres der hvor det finnes empirisk forskning på det (hvor flere studier har kommet til omtrent samme konklusjon) er ikke en vitenskapelig holdning.

En annen måte for å kvalitetssikre data er triangulering.

Metodetriangulering innebærer at selv om man er aktiv i og orientert mot kvalitativ forskning, kan man bruke flere metoder (prinsipielt forskjellige) for å bekrefte data. Det kan være, for eksempel, en kombinasjon av kvalitativ og kvantitativ forskning. Man kan begynne med den ene eller den andre, etter hva formålet er med prosjektet: ønsker man å teste en hypotese man har kommet ved hjelp av kvalitativ forskning, lager man en spørreundersøkelse. Det samme gjelder hvis det er prosjektet har hatt som resultat mye kvalitativ data, som forskeren ønsker å rangere, etc.

Man kan også bruke to relativt forskjellige kvalitative metoder, som for eksempel intervjuer og gruppeintervjuer. Eller kan man drive med tekst-, innholds, konversasjons-, etc analyse, og ta intervjuer av de som er forfatterne, deltakerne, osv. Fordelen med triangulering er ikke bare at den styrker kvaliteten i data, men man får som regel nye perspektiver som dekker bedre fenomenet under forskning.

Triangulering kan kritiseres ut fra de forskjellige paradigmene på grunn av at noe av metodene ikke er kompatible med alle paradigmene. For eksempel kunne naturalistene hevde at å bruke konversasjonsanalyse drar ting for langt, eller ville noen post-moderniste hevde at intervjuene er slett ingen bekreftelse på data, da de eneste som oppnår er en bekreftelse på intervjuerens syn.

Medlemvalidering er en annen anbefalt metode for validering av data, og består av å konfrontere deltakerne med resultatene, eller i det minste med deler av data som angår dem.

Mens medlemsvalidering vil være noe en naturalist vil ha sterk tro på (siden for dem er det det respondentene sier som er sannheten), vil metoden mest sannsynlig møte sterk motstand fra en interaksjonist, som vil mene at det som bekreftes er ikke det subjektene mente, men resultatet av interaksjonen mellom forsker og subjektet, og sannsynligheten er enda større i det det gjelder post-modernistene, som vil kanskje mene at forskeren har påvirket subjektene for å bekrefte han/hennes egen mening (siden data er ikke noe annet enn forskerens representasjon).

Besvart.